

Hozzászólások Szilágyi Tibor „Tájékoztató munka a közművelődési könyvtárakban” c. cikkéhez

(Könyvtári Figyelő, 1969. 2—3. szám)*

A tájékoztató munka nagy jelentőségét nem szükséges azzal bizonyítani, hogy könyvtártípustól függetlenül a könyvtárügy egészében azonos problémákkal jelentkezik. Annál kevésbé indokolt ez, mert a szerző a cikk végén felsorolja a tájékoztató funkció szempontjából a közművelődési könyvtárak 4 csoportját. A modern könyvtári gondolkodás teljes kifejtésével adós marad, s a különböző meghatározásokkal egyoldaluan és ugyanakkor ellentmondásosan bizonyít. A tájékoztató munkának nem formai, hanem tartalmi oldalát képezi a könyvtárhasználatra oktatás, a segítség az olvasó céljának megfelelő művek kiválasztásában. Az információs és bibliográfiai szolgálat szétválasztása valóban csak formális, kétségtelenül elmosódnak közöttük a határok. A magam részéről a tartalmi problémáknak s megoldásuk módjainak feltárását tartanám szükségesnek.

Az ellentmondásos bizonyítást leginkább Rothstein idézett magyarázata kapcsán érzem. Ha ugyanis "a referenszszolgálatnak csak akkor lehetett talaja, amikor... megváltoztatták az amerikai felsőoktatás jellegét, s ezzel a könyvtárat a tudományos kutatás szerszámává tették" - akkor a referenszszolgálat csak a felsőoktatásban résztvevők, illetve a tudományos kutatás számára lehetséges, s nem kerülhet minden könyvtárban és minden könyvtár-típusban az egész tevékenység középpontjába. Eppen mert egységes a magyar könyvtárügy szervezete, lehet benne a feladatot megosztani, s lehet a különböző könyvtárakban mást

és mást a tevékenység középpontjába állítani, ill. lehet és kell a tájékoztató szolgálat célját, módszereit megkülönböztetni.

Ami a történeti áttekintést illeti, nyilván a szűk terjedelem miatt is, summázó ítéleteket tartalmaz a cikk, elemzés, értékelés helyett. A két világháború között ellenforradalom volt hazánkban - elsősorban ez határozta meg az ideológiai intézmények, tehát a könyvtárak helyzetét is. Ha ezt nem egyértelműen ítéljük meg, a felszabadulást követő fejlődést, a buktatókat, a hibákat sem értelmezhetjük helyesen. Különösen vitára késztet a tájékoztató és az agitáció cikkbeli szembeállítása, 20 év munkájának, a kulturális forradalom vívmányainak sommás kétségbevonása.

A közművelődési könyvtárügy és a könyvtárpolitika modernizálása - folyamat, de semmiképpen sem tartalmazhatja a könyvtárpolitika alapvonalainak hivatalos revízióját. A könyvtárpolitika hivatalos alapvonalait ugyanis a művelődéspolitikai irányelvek határozzák meg, amelyek változatlanul érvényben vannak.

A könyvtárak többsége, illetve, helyesebben, a könyvtárosok többsége meggyőződésem szerint nem őrizhette meg a századforduló könyvtárait jellemző képet és ideológiát. A közművelődési könyvtárakban tevékenységükkel politikai, kulturális tekintetben elsősorban a legfontosabb társadalmi problémákra akarnak reagálni, amilyen az új gazdasági mechanizmus, az oktatás reformja

* Beérkezésük sorrendjében közöljük a hozzászólásokat. - A szerk.

vagy a hazafias és internacionalista nevelés. Ez különösen igényli a tájékoztató munka fejlesztését, általánossá tételét.

Amikor a könyvtárosok a ténylegesen fennálló nehézségeket felsorolják, éppen azt bizonyítják, hogy ezek ilyen mértékben állnak ellentétben a könyvtárpolitikai irányvonallal, amelyet a magam részéről nem tekintek konzervatívnak. Aki felsorolja a nehézségeket, nem megideologizálja, nem konzerválni igyekszik őket, ellenkezőleg: érvel, harcol a jobb feltételekért. A cikkben felsorolt, a fejlődést gátló tényezők erősen korlátozzák a munkát, de a felsorolás nem egyenlő mértékben érvényes minden közművelődési könyvtárra. A különbségtevésnél a könyvtártípusok tájékoztatósi funkcióból kell kiindulni - ha ebből a szempontból vizsgáljuk a feladatokat. Tehát ha 4 csoportba sorolandók a közművelődési könyvtárak a tájékoztatósi funkció szempontjából, akkor a problémákat is eszerint kell felvetni.

A tájékoztató munka fejlesztése valóban határozott központi intézkedéseket követel, de nem oldható meg az egész közművelődési könyvtárügy átfogó jellegű anyagi megalapozása nélkül. Kiemelni az egész komplexumból az olvasótermek létesítését kell, minden könyvtártípusban. Mert amíg a könyvtárak zömében egyáltalán nincs olvasóterem, a legnagyobb, a legkonceptiózusabb irányelvvel, tervvel sem érünk célhoz.

Javasolom végezetül az egész kérdés megvitatását különböző fórumokon, mert csak így ütközhetnek össze az ellentétes nézetek és tisztázódhatnak az esetleges félreértések.

DOBOS Piroska

Ha igaz, hogy egy művelődési intézmény korszerűsége nemcsak épületének és felszerelésének, hanem munkájának a korszerűségétől is függ, akkor a könyvtárak modernizálása szempontjából a tervszerű, folyamatos tájékoztató tevékenység megszervezése legalább olyan fontos, mint a sűrűn és joggal igényelt korszerű elhelyezés és berendezés. Ezért tartom időszerűnek Szilágyi Tibor cikkét a közművelődési könyvtárakban folyó tájékoztató munkáról.

A cikkkel lényegében egyetértek. Külön is fel akarom hívni a figyelmet alap gondolatára, a közművelődési könyvtárak funkciórendszerének olyan irányu módosítására, hogy a tájékoztató tevékenység előtérbe kerüljön és az eddignél nagyobb súlyt kapjon. Helyeslem az e főcél érdekében előterjesztett kilenc gyakorlati javaslatát is.

Vitatom ellenben azt a megállapítást, hogy könyvtáraink "nagyjában és egészében a századforduló könyvtárai-ra jellemző képet és ideológiát őrizték meg, természetesen, hogy társadalmunknak a könyvtárról alkotott elképzelése is megmaradt a századfordulóra jellemző szinten". A megyék többségében, de néhány kivétellel nagyobb városainkban is a századfordulóra jellemző közművelődési könyvtári szint a nulla volt. Aligha volt tehát mit megőrizni szervezet, illetve szemlélet tekintetében. Véleményem szerint abban, hogy a közvélemény a könyvtárakban "könyvkölcsönzőt" lát, legkevesebb részé a régi elméleti beidegződéseknek lehet (hol található ilyenek?) és nem sokkal nagyobb rész illeti "a hivatalos könyvtárpolitika alapvonalait" sem. Számtalan példa igazolja, hogy ha egy koncepciót a könyvtáros-közvélemény elfogadott, akkor az nagyjából, néha az előfeltételeket meghaladóan meg is valósult. (Ki vitatkozik ma már például a szabadpolcos kölcsönzési rendszer helyességéről? Van-e olyan kis falusi könyvtár, amely nem ennek megvalósítására törekszik?) A tájékoztató munka századfordulóra emlékeztető szintjének és a közgondolkodásban a könyvtári munkáról kialakult szegényes képnek oka inkább abban keresendő, hogy közművelődési könyvtárhálózatunk husz esztendővel ezelőtt nehéz történelmi helyzetben, a mindennapi kenyér előteremtésének súlyos gondjai, nemzetgazdaságunk be nem fejezett ujjáépítésének küzdelmei közepette született meg, és a társadalmi követelmények még jó néhány évig (néha még ma is) megelőzték a működési feltételeket.

Egyáltalán nem fogadom el a cikk "kis képzelt szónoklatát". Hazánk ugyszólván minden tájának könyvtáraiban jártam. Magam is találkoztam néhányszor "kiskönyvtár vagyunk" szövegű szerénykedéssel, de sohasem hallottam, hogy "ezen nem tudunk, de nem is akarunk változtatni". Sokkal több szívós kitartással küzdő, imponáló nyugtalansággal harcoló társadalmi munkás könyvtárossal találkoz-